

Orgelconcert door Jeanne Demessieux werd een evenement

De orgelbespeling, die Jeanne Demessieux, het wonderkind uit de school van de Parijse organist Dupré, in de Grote Kerk gaf, werd voor Dordrecht een evenement.

Het grote publiek wil het genie horen, maar ook zien en adoreren. Nu was het met deze organiste toch wel een ander geval: Verscholen achter het rug-positief bleef ze onzichtbaar, applaus bleef gelukkig achterwege en het publiek diende het geniale af te leiden uit het spel zonder meer.

Liefde voor het détail

Met grote aandacht hebben we haar spel gevolgd en ontdekt dat ze, gebonden aan het voor haar vreemd instrument en de grote galmende ruimte toch kwam tot een duidelijke weergave en intuïtief deze moeilijkheden wist te overwinnen. Haar spel getuigt van een bijzondere liefde voor het détail, zonder veronachtzamen van de grote lijn.

Ze speelt met lichte toets, waardoor haar spel opvallend levendig wordt.

Zij fraseert duidelijk, beschikt over temperament en uitzonderlijk muzikaal geheugen, zodat ze alle eigenschappen in zich verenigt om tot een goede vertolking te geraken.

Dat ze inmiddels van wonderkind een gerijpt kunstenaars is geworden bewees ze in de Toccata in F van Joh. Seb. Bach. Met gloed en kleur en fijne accentuering ontvouwde zij al spelende dit prachtige werk. In de daaropvolgende fantasie, eveneens van Bach viel het gedragen Grave op, door een rustige voordracht en bleek tevens, dat deze muziek nog niet is gevalueerd.

Brillant spel

Het concert van Haendel speelde zij briljant en tevens zorgde zij voor scherpe contrasten, waardoor de weer-

gave boeiend bleef. De Etude van Schumann gaf gerede aanleiding tot virtuoos spel, en ragfijne afwerking.

In de Grande Fantasie van Liszt kon zij zich ten volle uitleven en straalde het prachtige orgel in zijn volle werk. De lichte dartelheid van Schumanns étude veranderde in het pompeuze van Liszt en een zee van klank golfde door de machtige gewelven. In het Adagio van de onbekende componist Berveiller, zo te horen uit de na-romantische tijd, deed haar registratie wat bizar aan en trok ze een register, dat niet geheel in orde was. Uit haar eigen compositie, een meditatie over de Heilige Geest, bleek dat zij kind van deze tijd is. De harmonieën kregen het moderne klankbeeld.

Aan het slot van het concert werd de concertgeefster in gesloten enveloppe een thema overhandigd, dat de organist C. P. Visser had genoteerd.

Al improviserende imponeerde zij door een geweldige dynamische climax.

Het publiek kon zich aan het eind van het concert niet bedwingen en wilde een glimp opvangen van deze zeer begaafde musicienne.

Door een dichte haag van mensen verliet zij via een zij-beuk de Grote Kerk en wij allen bewaren een zeer goede herinnering aan Jeanne Demessieux.

M. J. VAN AST

12

De Scheltema

Concert van Jeanne Demessieux

Zelden was de Grotekerk zó vol!

Met spanning hebben wij uitgezien naar het optreden van de Franse organiste Jeanne Demessieux, wel in de eerst plaats een gevolg van hetgeen over haar is gepubliceerd en dat bij tijd en wijle soms Amerikaans aandeel door de, min of meer op het sensationele afgestemde bijzonderheden.

Maar met dat al; wij moeten bevestigen, dat deze jeugdige Franse een uitzonderlijke verschijning is in de muzikale wereld; die, wat de beheersing van het vak betreft, haast herinnert aan hetgeen ons is overgeleverd omtrent de grote meesters uit vroegere tijden.

HAAR optreden doet denken aan haar grote leermeester Dupré, die het, evenals zij, klaarspeelt om een compositie te improviseren, die wat gaafheid van vorm en technische afwerking betreft, van zodanige kwaliteiten is, dat zo'n improvisatie bij wijze van spreken, zo zou kunnen worden gedrukt. Jeanne Demessieux bezit, zoals gezegd, deze capaciteiten, welke haar reeds onmiddellijk stempelen tot een musicienne van formaat. Voor een organist is zo'n gave van groot belang voor de uitoefening van zijn professe. Dit besef leeft zelfs bij menig dilettant, die door een of ander ongelukkig toeval op de orgelbank terecht kwam en bij zijn koraalvoorspelen de voorkeur geeft aan zijn fantasieelozes, verfoeilijke improvisaties, inplaats van aan een vaak uitstekende, speciaal daarvoor gecomponeerde muziek.

HET thema voor de improvisatie, waarmede zij haar optreden besloot, werd gegeven door haar Dordtse collega, de heer Visser, die een thema koos, dat uitstekende mogelijkheden bood voor bewerking. De melodie bezat spanning en was goed voor orgel gedacht. Wat zij met dit thema wist te doen was verbijsterend en groots. Het aanvangsmotief trad in allerlei gedaanten op en was n. eens het kernpunt van een prachtig ontworpen melodische gang en dan weer een machtig basmotief, waaraan verschillende contrapuntische bewerkingen werden ontleend, die in de slotphase leidden tot een machtige apotheose. Van haarzelf speelde ze bovendien enkele meditaties, die boeiden door spontaneiteit en inspiratieve kracht. Bach was vertegenwoordigd door zijn Toccata in F en zijn Fantasie in G. Zij wist de figuraties van de Toccata tot een prachtige eenheid te verwerken. Haar spel kenmerkte zich bij dit alles door een bruisende vitaliteit en pregnante uitbeelding van de figuraties.

DE fantasie viel op door stijlvolle sober gehouden uitbeelding van de brede contouren van het Grave. Haar registratie was knap en nimmer gericht op uiterlijk effect; deze was altijd verantwoord en fijnzinnig. Van Händel speelde zij het eerste concert, waarvan vooral het Allegro tintelde van leven en opgewektheid, zoals Händel dat stellig heeft bedoeld. Van Schumann speelde zij een typische canon, waarvan de vertolking opviel door de fijnzinnig aangewende rubato's. In Liszts Finale zat vaart en de weergave daarvan vormde een specimen van haar ongeëvenaarde vertolkingskunst. Het Adagio van Berveiller was wat lang, maar bevatte vooral in het begin, melodische gedachten, die toch wel de moeite waard waren.

Wij hebben de kerk zelden zo vol gezien. Tot ons genoegen hebben wij na afloop de kunstenaars nog even kunnen comulimenteren en en passant kunnen vernemen, dat zij vol bewondering was voor ons prachtige Dordtse Grote Kerk-orgel.

J. W. M. REMEËUS.

Dordts Dagblad

Franse organiste schonk Dordt prachtig uur Jeanne Demessieux beheerst volledig de kunst van het orgel

De Grote Kerk bood gisteravond wel een zeer ongewone aanblik. Niet door de altijd weer boeiende flonkeringen van de stralende kronen, niet door het schemerspel tussen pilaren en in nissen. Dat is ons bekend en vertrouwd. Neen, door de zeer grote getalsterkte van het auditorium. Er werden stoelen aangedragen om het tekort aan zitplaatsen op te heffen.

Het is waar, de faam was Jeanne Demessieux vooruitgereisd naar onze lage landen. Dit feit mag een der oorzaken geweest zijn van de grote belangstelling. Ook komt het niet vaak voor, dat een vrouw op de orgelbank plaats neemt om te concerten. Hoe het ook zij, allen, die aanwezig waren, zullen het er over eens zijn, dat zij een muziekavond hebben meegemaakt van voorname allure, van vaak subtiële dichtelijkheid en van nimmer aflatende, nauw te definiëren charme. Wij hadden toch het voorrecht een musicienne te beluisteren, die het orgel volledig beheerst, die poëtische bekoring toevoegt aan hartstochtelijke bewogenheid, die groot gevoel voor klankkleur heeft en daarbij een wonderlijke genegenheid voor rhythmische uitbeelding.

In de herinnering blijft de knappe registratie, gevolg van zeer persoonlijke instellingen; ook blijft ons bij de bevoegdheid, die zonder enig excess naar buiten kwam en aan klassiek werk nieuw en ongewoon leven gaf. Is het wederom dat geheim van de Franse musici, die in de jaren na de wereldoorlog Europa introkken en zo grote opgang maakten? In het vorige seizoen legden wij er reeds enige malen de nadruk op. Men denke aan een Janine Andrade, aan een Lélia Gousseau, aan een Eliane Richepin. Het is, alsof zuidelijker gloed en gevoel voor precieze klankschoonheid de schepingen, uit noordelijker harten opgeweld, doortrekken.

Het heeft, voor ons een oneindige bekoring. Er mag in onze bewondering een vleugje francophilie schuilen, feit blijft, dat men getuige is van een kunstmanifestatie, waartegen geen betuttelend zoeken naar tekortkomingen past. Zulk musiceren heerst door eigen grote en innerlijke kracht en sterkte. Zulk concerten aanvaardt men als een geschenk.

Voor dit geschenk mag de Dordtse luiterschare dankbaar zijn. Een mooie, grote Toccata (in fa majeur) van J. S. Bach werd als openingsstuk in hoog tempo gespeeld, met een souplesse, een élégance, die men met vreugde noteerde. De eenheid, de „grote bogen“, de inwendige spanning kwamen voortreffelijk tot hun recht. En dit mag van alle volgende werken gezegd worden. De Grote Fantaisie van Bach kreeg al in de eerste maten een lichtheid, très vitement, waaruit een voortschrijdende verdieping tot meer ernst en tot groter mildheid zich ontwikkelde via het Grave naar het très lentement, met dat enerverende rythme.

Opvallend was de kleur van het eerste orgelconcert (sol mineur) van G. F. Händel. Wij mogen hieruit in het bijzonder noemen het voortreffelijke passagespel en de zilveren figuren in II. Ook het Adagio en het Andante waren fraai. De Schumann-étude (en forme de canon) vormde een interessante en gelukkig te noemen tegenstelling-als-compositie in het programma. Geen tegenstelling in fijnheid en gevoeligheid. Een fraai stukje orgelspel! Het kreeg een eigen en apart wezen, luchtig en charmerend.

De machtige Grande Fantaisie van Liszt sloot als het ware het eerste deel van het concert af. De organiste zocht in die fantasie de bewogenheid tot uitdrukking te brengen en de voorbereiding van het imponerend slot was uitermate knap.

Het tweede programmadeel bracht modernere klank. In die modernere klank heeft Jeanne Demessieux haar eigen compositie „Dogme“ (extrait de Sept Méditations sur le Saint-Esprit) geschreven. Boeiend en beeldend, rhythmisch opmerkelijk, ongemeen van bouw en... technisch zeer zwaar. Het loze spiegelgje aan de orgelwand verried ons de zware orgel-

Adagio van J. Berveiller, lyrisch en fijn van sfeer, zonder de problematiek van „Dogme“.

Ten besluite kwam dan een steeds zeer geliefd muzikaal amusement: de improvisatie. Van de hand van de organist C. P. Visser ontving Jeanne Demessieux een thema, waarop zij zou improviseren. Het niet bijzonder opvallende thema, dat de organiste eerst alleen liet horen, „pur“, is daarna echter aanleiding geworden tot een spontane ontwikkeling van muziekgedachten die Jeanne Demessieux kenmerkten als een groot kunstenaarsse.

Geen vuurwerk, geen goedkoop spelen met het thema, Integendeel. Gevoelig en dichterlijk weldde een muziekstroom op, die een diepe bekoring uitoefende. Hier hoorde men een voorbeeld van de oude dichtregel, die zegt, dat poëzie overal is, maar dat het er om gaat, wie haar wel en wie haar niet zal vinden.

Jeanne Demessieux weet het wel! En hierin lag de grote waarde van dit mooie orgelconcert.

JAC. A. HAZELAAR.

Dordts Nieuw